

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

J. O U D A A N S AANMERKINGEN

O V E R
Q. HORATIUS FLACCUS
DICHT KUNST,
Op onze tyden en zeden gepast,

D O O R
A. P E L S.

*uylp d.
Darius
H. v. d. H.*
54 n

T' AMSTERDAM,
By GERARD ONDER DE LINDEN, Boek-
verkooper, op den hoek van de Nes, en Lange
Brugsteeg, 1713.

BERECHT.

IK heb het gemeen deze Aenmerkingen niet willen onthouden ; ten deele omdat ik voorzag dat ze van anderen zouden uitgegeven worden , en wel licht niet met die naeuwkeurigheid , die 'er toe vereischt wert , het geen of by den uitgever , of by het affchrift , dat hy in handen mogt hebben , lichtelyk toekomen kon : ten deele ook om

** Het Kunstgenootschap, door de zinspreuk,
en de prent*

*Van NIHIL ARDUUM VOLENTIBUS
bekent ,*

hier door op te wekken tot voorstandt der regelen en lessen , by alle de leden des zelfs onderhouden , en ons voor een gedeelte voorgeschreven in *Horatius Flaccus Dichtkunst op onze tyden en zeden gepast,*

* 3

* Pels in Horatius Dichtkunst aan het einde.

past, ook in de Voorrede voor dat werk gestelt: ja, ware het mogelyk, de verborgene Spraekkunst, waar van in de zelve Voorrede gesproken wort, te doen voor den dagh komen, om dus de gedagten van anderen met die der Kunstgenooten te overwegen, en na behoorlyk onderzoek uit alles het beste te behouden, zonder zich te binden aen de aanzienlyke namen der groote mannen Hooft en Vondel, die in dezelve Dichtkunst van mislagen beschuldigt worden; gelyk dan ook alle de genen nootzakelyk misfen moeten, die hunne voeten in het spoor der zelve letterhelden, of gezet hebben, of nu nogh zetten, en by de bedrevenste Kunstkenners hier in geprezen en gestyft worden. Dus neem ik ook niet op my de gevoelens van JOACHIM OUDAAN, die dit geschrift heeft nagelaten, als my door zyne hanttekening gebleken is, te hanthaven, of my tegen zyne tegenstreyers pal te zetten, maar voeg alleen dit

stukje

stukje by zyne overige werken , die men nu sedert eenigen tydt der werrelt heeft begonnen mede te deelen , met voornemen ook van de groote stukken zyner dichtkunst , gelyk my berecht wort , te herdrukken , en hier door het gebrek der boekwinkelen , daar ze niet te vinden zyn , te vullen. Dit alles komt overeen met het oogwit, dat ik altydt gehad heb, van aen onze dichtlievende Jeugt zoo veele hulpmiddelen , als in myn magt was , te verschaffen tot het bevorderen onzer heerlyke moederspraek , en dichtkunst , die voor die van andere volkeren , zelfs van Grieken en Latynen , niet behoeft te wyken. En noit is , myns oordeels , dienstiger geweest de hant te houden aen alle werken van geest en vernuft , waar van men by geene schryvers zoo klare blyken vint , als by de Poëten , dan in deze Filosoofsche eeu , waer in het al schynt samen te spannen , om den aengroejenden luister der Nederlantsche

sche verstanden of te dempen, of in kleen-
agting te brengen : waer toe niet alleen
arbeiden meest alle, die nu voor Filoso-
fen willen doorgaen, maer ook die niets
pryffelyks agten dan daer voordeel by te
behalen is, en in ons vaderlant ongetwyffelt
wel den grootsten hoop uitmaken. Nie-
mant echter heeft zoo opentlyk zich oit te-
gen de hedensdaegsche poëzy durven ver-
zetten, en die als geheel onnut uitschilde-
ren, als onze Fransche kabouter, die hier op
een stroowisch zynde komen aendryven,
alle verhevene geesten van het gewest, waer
in hy gevoedt wordt, durft in den schilt
varen, en uitschelden voor Spraekmee-
sters en neuswyze beuzelaers. Want naer
zyn gevoelen bestaet al het werk der he-
dendaegsche dichteren in enkele lappen en
stukken en stollen, gerooft van de ouden,
welker voetstappen niet kunnende nage-
volgt worden, (want dat wil hy vast stel-
len) de wegh tot de hoogte, die zy beklom-
men hebben, dan moet opgedolven blyven.

Alle

Alle geleerden weten , hoe veel hier tegen gezegt is voorheen , en hoe veel 'er ook nu tegen kan gezegt worden. Het kan ook naeulyx onbekent zyn aen dezen wryter , die overal moeite zoekt , ongedachtigh aen zyne eige stellingen , waer mede hy beweert dat niemant spreken moet van zaken , die hy niet verstaet. Welk zeggen gelyk van ons toegestaen wort , zoo vloeit 'er een vonnis uit tot zyn nadeel. Want dat hy noch het minste begrip , noch den allerminsten smaek heeft van poëzy , is met handen te tasten. Hy zegt zelf † *Jene suis pas Poëte* , dat hy geen Poeët is: en ondertusschen weet men dat niemant vrymoediger (als in zyne *Parrhasiana*, of *vrymoedige bedenkingen* en elders blykt) niemant ook nadeeliger oit van dit deel der geleertheit gesproken heeft dan hy. Kennelyk is ook , dat hy , schoon geen poeët zynde , de handen slaet aen het maken

* 5

van

† Biblioth. Choisie 1711. T. 23.

van vaerzen , een zaek met recht van
onzen Venuziner gestreept en bestraft, †
daer hy in zyn Onderwys der Dichtkunst
zich dus laet hooren :

*Ludere qui nescit, campestribus abstinet
armis : (scit,*

*Indoctusque pilae discive trochive quie-
Ne spissae risum tollant inpune coronae :*

Qui nescit, versus tamen audet fingere.

dat naar de vertaling des schryvers , op
wien deze Aenmerkingen zien , op de-
zen zin uitkomt :

*Die niet kan schermen , slaet zyn hant
niet aen 't floret :*

*Die niet kan danssen , houdt zich buiten
het ballet ,*

*Opdat met reden hem d'omstaeners niet
begekken.*

*Een egter , die 't niet kan , wil mede aen
't digten trekken.*

zulk een man is Jan de Klerk , berucht
Voorlezer onder de Remonstranten , van
welke , gelyk hy vreedzaam is uitterma-
ten , hy onlangs zoo gaerne geroepen
ware

† Horat. Art. Poët. V. 379 & seqq.

ware geweest tot het Leeraerschap der
vreêgezinde Godtgeleertheit , die met
zulk eenen haspelaer wonder wel bewaert
zou zyn geweest ; gelyk hem dat door
meenigte van schotschriften , en weder-
leggingen zyner uitgegevene boeken , te
kauen gegeven is. En gelyk de arme
wurm rammelt van stukken en lappen ,
der outheit ontroofst , waer van onze he-
densdaegse dichters uit armoede naer zyn
gevoelen zich bedienen , zoo moet ik
eens vragen , wat dit dan is in zyn ge-
dicht op zynen zoo zeer beroemden
Schoonvader , my , zoo als het met zyn
eige hant geschreven is , van zyne goede
vrienden getoont :

*Ima mihi , prius ima mihi jam terra de-
hisca.*

of komt dat uit zyn eigen brein ? zonder
twyffel. Dit komt'er uit , het geen in't
zelve gedicht kout daer aen volgt :

Pompa , nec arefcens laurea merces erit.
zoo bedreven is hy in't stuk van poëzy,
kun-

kunnende zulke palen boven water met zyn fcherp gezicht niet zien , daer alle luiden van letteren die zien moeten , al zyn ze niet bequaem om eenigh gedicht op te stellen , oordeelende de beroemde Voffius te regt dat alle geleertheit verminkt is , als men de dichtmaten der ouden niet verftaet , en de lankheit of kortheit der lettergrepen niet weet t'onderscheiden. Dit vaers dan ftrydt vlak tegen de regelmaet der ouden , dat zelf van de aenkomende Jeugt begrepen wort. En nochtans zou hy de vaerzen der ouden , als hy zich zet om die op zyne wyze te verklaren , wel willen fchoeien op die zelve leeft , veranderende en verhoetelende hunne uitdrukkingen met hakken en kerven , met by te flanffen en af te doen , zoodanigh dat het nergens naer gelykt , en doende dus de fchryvers fpreken dat ze noit gedacht hebben. Maer hy pryft in tegendeel de genen , die op hun eigen houtje heenschryven , zoo dat

'er

'er noch profe noch vaers van te maken is, als gebleken is aen de gedichten van zekeren Newton, van hem om het schuwen zulker lappen ten hemel opgebeurt. Dogh dees is een Engelsman: en aen den lof van dien lantaert heeft hy zich geheel en al overgegeven, op hope misschien dat hem van daer eens een Biffchoppelyke muts mogt t'huis komen, van welke hoogvliegende gedachten al lang gebleken heeft dat hy niet vry is. Die smaek in zulke banketten heeft, als hy ons gaerne zou voorzetten, ik gun hem de vreugt. My lust 'er geen en mondt aen te zetten, zynde in die onnoozelheit, dat ik meene dat de Ouden alleen te volgen, en hunne regels en lessen waer te nemen zyn. Maer hy maekt alle geleerde luiden uit voor † *Grammatici*, dat is lettervlegels, als die zoer dwaes zyn, datze hunnen tydt gaen hangen aen het angftigh waernemen der spraekunstige regelen.

† Grammairiens.

len. Jan de Klerk is wel wyzer , als in het zelve gedicht getoont wordt :

Quae duras , Europa , tibi strinctura catenas.

Te recht. waerom zou men zich met zulke kleenigheden ophouden? Die zyn te laeg voor zoo verheven geeft. Evenwel heeft hy van de poëten , op welk volk hy zoo geweldigh gebeten is , *omdat hunne regels* , zegt hy , *hun niet toelaten de waerheit te spreken* , iets byzonders , teweten dat hy zoo meesterlyk liegen kan , dat hem onlangs met algemeene toejuiching de eernaem van G A Z E T T I E R M E N T E U R , of Logenkramer , is opgedragen. Dat luidt wat anders als ALGEMEEN KEURMEESTER DER GELEERDEN ; een titel , dien hy zich lang heeft toegeeigent , niet kunnende wachten tot dat hem die van zelf t'huis quam. Dus niet kunnende verduwen dat hem op zyn zeer getreden is voor het onbeschaemt schenden van Broekhuizens affchen , die hem

hem noit beledigt had , en wiens gunst hy zelf zocht te bekruipeu , om hulp aen hem te vinden tegen eenen tegenstrever , daer hy niet tegen op kon , durft hy te boek slaen het geen in † enkele onwaerheit bestaet , zoo als ik by de letter aen zyne goede vrienden getoont heb. Deze groote Keurmeester zoekende , om zich over het leet hem toegedreven te wreken , in myne Aentekeningen over den Latynschen Fabeldichter Fedrus iets dat hem mogt stoffe geven tot eenige berisping , heeft het geladen op eene woortvoeging van *subitò* en *missum* , een zaek van zoo weinig belang , dat ik ze in het allerleste uitgeven dier aentekeningen , waer van alleen zyn plicht ware geweest te spreken , der moeite niet waerdigh geacht heb aen te roeren , laet staen dat ik de minste gedachten zou gehad hebben , dat deze man , die een ARS CRITICA of OORDEELKUNST heeft uitgegeven , op zulk een

† Biblioth. Choisie 1711. Tom. 23.

een beuzeling zou gaen leggen muggeziften, en niet liever zien, of voor hem geen beter stoffe ter bestraffing in die zelve Aenmerkingen ware overgebleven. Hy beroept zich ondertusschen valsche-lyk op zekeren Bladwyzer van anderen toegestelt. welke bladwyzer alleen hem van logen kan overtuigen. *Je ne crois point*, zegt hy daer, *qu'il faille construire* SUBITO *avec* MISSUM. Wat zal ik zeggen? Als 't op gelooven aenkomt, *Je ne crois point, que Maitre Jean est un homme de bien.* En ik ben de eerste niet die dat niet gelooft. Meenigte van boeken geeft dat voor; om nu niet aen te halen, dat zeker Professor te Leiden, door zyn kyven alom vermaert, onlangs met klare woorden betuigt heeft † dat, federt de heer Burman zoo moedigh tegen Klerk is in 't velt getreden, geen mensch langer gevonden wordt, die gelooft dat deze Tydingkramer een droppel eerlyk bloedt
in

† Ludibria malevola Clerici pag. 25.

ner vrienden had kunnen aenwyzen , in-
dien hy zich zelf niet voor onfeilbaar re-
kende , en den waen had van gestegen te
zyn boven al wat nu de pen voert. Want
als men de waerheit zeggen zal , wat
vryheit van oordeel heeft hy zich niet
aengematigt over alle soorten van schry-
veren ; over Redenaers , over Dichters ,
over Spraeckkunstenaers , over Letterkun-
digen , over Historischryvers , over Art-
sen , over Filosofen , over Godtgeleer-
den , en dat zonder eenige maet in zyne
uitspraek te houden ? wat menschen , ja
wat staten en volkeren laet hy ongeroert ?
wie is niet dwaes , en oordeelloos by hem
te gelyken , die de wysheit bepaelt heeft
binnen de perken zyner * Redenkunde ,
als of noit wys mensch ware gezien ge-
weest , die zonder zich te binden aen die
wetenschap de boeken gehanteert had ? By
hem is *Lipsius* , dat orakel van geleert-
heit , een man van zeer kleen oordeel : waer
van

* Logica.

van ook *Vossius* volgens dezelve streng-
 heit van vonnis *meenigmael versterken*
is geweest. Wie ziet niet, hoe hy met
 den grootsten mannen in den schilt te va-
 ren, zich zelven enkel tracht te verhef-
 fen, en zyuen eigen lof alom uit te bla-
 zen? wien blykt dat niet, schoon hy al
 zyn bedryf wil bedekken met eene voor-
 gewende betrachting van de eere der waer-
 heit, waer den hy quamfuis zich zelven
 heel en al heeft toegewydt? Als of niet
 de allerquaedsprekendste menschen dat
 voorgaven, en niemant gevonden wier-
 de, die zyne schemp- en lasterzucht met
 einigen eerlyken dekmantel wist te be-
 kleeden. Van dat kunstje hebben zich
 over honderden van jaren weten te bedie-
 nen de beschuldigers van Sokrates, en
 de vuilste verklikkers, die onder de be-
 faemde dwingelanden Tiberius, Nero,
 Domitiaen, en anderen in 't leven geweest
 zyn. Die afschuwelyke menschen, of
 veel eer gedochten, ontzagen zich geens-

zins hunne schelmstukken te bedekken met den schoonen schyn van waerheit en nutbaerheit voor het gemeene best, gelyk een der geleerden † van onzen tydt tegen dezen zelven bekribbelaer en algemeen bestraffer heeft aengetekent, zeggende met groot recht, *dat de menschen van dien aert niet zyn, dat ze met goede oogen zouden aenzien, dat zy alle van eenen eenigen, als ware die hun Voogt of Meester, zouden berispt en bestraft, en ongenadig gehandelt en geroskamt worden.* Evenwel is het zoo: en zyne onbeschaemtheit gaet zoo verre dat hy in het zelve * boek, waer in hy tegen allerhande geleerden op de dertelste wyze uitvaert, en met eene ondragelyke hovaerdy zyn eige bequaemheit naer de gewoonte der Françoisen breet uitmeet, ja zyne werken optelt, nogh durft van anderen afvorderen, dat ze alzulke bestraffingen en onbedwonge uitweidingen zyner penne hem

† Jac, Perizonius in Q. Curtio vindicato,
* Parrhasiana.

hem ten goede houden , en , om zyn
woordt te gebruiken , *met vrede laten.*
Wie hoorde oit van grooter stoutheit ,
in 't werk gestelt om alle Schryvers , zelfs
die hem noit genoemd , laet staen beledigt
hebben , bruskelyk te keer te gaen , en over
den hekel te haelen met aentygen van on-
beleefftheit , van dartelheit , van waanwys-
heit , die over alles het gebiedt wil voe-
ren ? welke gebreken nogtans niemant
met meerder regt kunnen toegeschreven
worden dan hem , die met een meester-
lyke trotsheit en gezag voerende uitspraek
alles naer zyn richtsnoer afmeet , en allen
luiden van letteren wetten voorschryft ,
daer niet tegen te kikken is. Dus heb-
ben buiten Lipsius en Vossius , ook Sca-
liger en Salmasius , namen , die de ge-
leerde werrelt met ontzagh en eerbiedt
hoort uitspreken , na hunne doot ook zy-
ne aenvechtingen geleden , als zynde in
geenen staet om zich te verdedigen : hoe-
welze zeker , indienze in wezen waren ,

of vry zouden zyn van de' fteken zyner penne, of den verwaenden mensch met eene zwygende verachtinge beantwoorden. En bleef het nogh by berispingen en bestraffingen, men mogt de stoutheit dulden, dewyl men ziet, hoe algemeen zy is, en hoe gezet om niemant onaengetaft te laten. Maer neen; dat lasteren, dat bedillen, dat spotten en schempen is niet genoegh. Want niemant moet eenige lofspraek genieten buiten hem, die, daer andere geleerden zich zelven bedwingen en bepalen binnen het perk van zeker gedeelte der geleertheit, en met daere, daer uit te halen, vergenoegt en te vrede zyn, zich aenmatigt in alle wetenschappen uit te fteken, en daerom niet dulden wil dat iemant buiten hem geprezen word, als aen zyn misnoegen over Broekhuizens getuigenis van Hoogstraten en Burman gebleken is. Indien ik deze stoffe wilde vervolgen, zou myn Berecht meer bladen beslaen, dan het Werk zelf, dat ik hier
aen

aen den dagh breng. Waerom ik dit nu maer geve op rekening, om daerna (zo 't noodigh is) eens uit een ander vaetje te tappen. Nu heb ik alleen ter loops willen aenroeren het geen hy my in zyne Tydingboekjes heeft toegekaest. En die dat doet, moet de ballen te rug wachten. Ondertusschen magh iemant vreemt met reden voorkomen dat deze Geneefsche wyzeman, deze van top tot teen doorgeleerde letterhelt, die zich laat voorstaen, als uit zyne schriften blykt, wel zoo veel staetkunde in zyn brein besloten te hebben, dat hy, als 't 'er op aen quam, de man zou zyn om landen en luden te regeren, geen agt gegeven heeft op het gene voor eenen bedryfal de grontregel most zyn, in drie woorden begrepen, † MELIUS NON TANGERE, dat is, GEEN POETEN TE TERGEN, dewyl zulk slag van volk licht geraekt, en wel voorzien is van middelen om zyn haer wederom te

** 4

ha-

† Horat. Serm. 2. 1. 45.

halen. Voor my, ik ben nooit om iemand buiten zyn schult op 't lyf te vallen; en wraak ook het bedryf der genen, die hunne pennen daer toe gereedt hebben; zynde veel eer genegen de zyde der onnoozelheit te kiezen, en hare zaek naer myn vermogen te ondersteunen. Maer evenwel

* *An, si quis atro dente me petiverit,
Inultus ut flebo puer?*

*Zou ik, als iemand zich die boosheit onderwindt,
My laten schenden, en gaen schreien als een kint?*

Met geen gedachten. Wy zyn zoo ontbloot niet van wapenen. En die gewapent zynde zich, zonder zich te roeren, van eenen gewapenden met degen en piek laet afrossen, stelt zich schandelyk ten toon, en word met reden van vadzigheid beschuldigt.

Dit strekke dus verre tot eenig antwoordt voor den François. Maer het schynt ook dat zeker Engelsch of Nederduitsch vrient, zoo als hy lieft wil genoemt zyn, mede iets tot antwoordt wacht op het gene hy in zyne zoo genoemde
Spraeck-

Spraekkunst in den voorleden Jare heeft nedergestelt, om te wederleggen de beschuldiging der mislagen, die hem met reden te gemoet gevoert waren. Maer dewyl ik zie dat op dien man, verliest op zyne gevormde denkbeelden, niets te winnen is, moet ik my voegen by den ongenoemden Schryver, die hem lang te voren te keer gegaen heeft, en met hem zeggen, *dat de vrient niets oploft, maer overal bottelyk over heen praet.* Had hy de werken van den doorgeleerden Vossius, op wien hy zich t'ontyde beroept, doorlezen, hy zou zien, hoe hy door dien zelve Vossius ontrent het begrip der onpersoonlyke Werkwoorden overtuigt wierde, om nu niet te spreken van anderen, die voor en na Vossius deze stoffe behandelt hebben. De zaak is klaer. Maer als men niet leeren wil, is alles te vergeefs. Zyne Aenmerkingen, hier en daer verzamelt, of uit zyne vinding opgebracht, heb ik altydt haren behoorlyken lof gegeven, en laet

nogh niet af te pryzen dat 'er in te pryzen is. Maer die te willen gaen vormen tot eene Spraekkunst, daer, meen ik, is hy de man niet toe, en kunnen wy het met Moonens arbeit wel stellen, tot dat 'er wat beters en bondigers voor den dagh zal gebragt worden, waer toe wy by dezen de leden van het genoemde Kunstgenootschap verzoeken het hunne te willen bybrengen. De liefde tot zyne dingen, gelyk ik gezegt heb, verblint hem, zoo dat hy meent dat zyne oogen scherp genoegh van gezicht zyn. Zeker man zeide in deze dagen van hem: *De Quakers wanen omstraelt te zyn van 't licht, verlichtende ygelyken mensch komende in de werrelt.* Wat is 'er toch dat hy voor zyn zeggen goedt gemaakt heeft? of wat hebben wy zyne bedrevenheit in de Latynsche tale dank te weeten, waer mede hy ons wys wil maken, dat *pastuum* maer alleen by Varro gevonden wordt? Heeft hy dit geleert uit *de verbevenheit des Latyn-*

tynschen styls van Joan Barklai, die my, Godt dank, zoo zeer niet bekoren kan, als die wete, hoe veel beter gout is dan koper? ten zy hy mischien zucht hebbe voor eenen inboorling of ten minste afkoming van groot Britanje, denkende,

Genus a quo sanguine nostrum;

Met blyfchap aen den stam,

Waer uit hy oirsprong nam.

Of geeft hy ons een proef van zyne groote geleertheit in ons te vereeren met die schoone Latynsche vertalinge dier uitgeleze historie, of anders het sprookje van 't roodt kousje? want my heugt dat my, nogh geen agt jaren oudt, onze dienstmaegden met de onderhoudinge van deze en andere avontuurlyke geschiedenissen den vaek uit de oogen hielden. Of heeft hy van Barklai geleert in 't Latyn te zeggen, *heris discessis, nadat de heer en vrou waren uitgegaen*; of, dat even veel is, *de heer en vrou vertrokken zynde*? hy, zeg ik, die zwarigheid zou maken van in Latyn te zeggen, *dedere alicui aliquid ne-*

go-

gotii. Dezelve Barklai dan heeft hem ook doen de handen zetten in Latynsch dichtwerk, zeer bevallig (men moet het beken- nen) uitgevoerd, en zich uiten onder andere in deze woorden,

Scilicet heic virtusque animusque emicuit ultra,
niet anders dan of hy ter lesse geweest ware by den Franschen dwergh, hier boven van ons gestreept. Wat zyn wy te beklagen, die, in 't gebruiken van dit woord in een vaers, ons houden aen Virgilius,

**Emicuit, parmamque ferens hastamque trementem?*

Dit schoon proeffstuk zyner welsprekenheit most 'er uit; *opdat* toch niemand na zynen doot dit aen eenen anderen mogt toeschryven. Best ware misschien dezen drek niet te roeren: maar evenwel agt ik noodigh dat de jeugt zie, op welken voorganger zy steunt, en hoe veel staets men maken magh op eenen Spraekekunstschryver,

* Virgil. 2 Aeneid.

ver, die zich voor zulke baerblykelyke misflagen niet heeft weten te hoeden. En wilde hy ze na het begaen nogh maer erkennen, hy zou toonen dat'er eenige menschelykheit, die het dwalen onderworpen is, in hem was. Maar neen, *hy zou, had zekere bedenking hem niet wederhouden, getoont hebben dat zyn pen niet stomp, en hy geensins verleegen was om zich zelven te verdedigen*, en dat hem, als hy wilde, daer toe wel *een ruim veld open stondt*. 't kan wel zyn. maer als hy in dat ruime veldt stondt, was'er zoo veel te grooter kans om hem van alle zyden aen te grypen.

Aen zoo veel moeite helpt men my over het uiten myns gevoelens, waer in ik nochtans het perk der reden niet ben te buiten gegaen. Maer gelyk een woordt een wederwoordt verdient, zoo had ik echter niet gedagt dat myn zwygen, dat is, het niet noemen van iemant, die met kracht wilde genoemt zyn, my ook kwalik

lyk van hem zou afgenomen worden , klagen-
gende eerst alom met den mondt , daarna
ook met de pen , dat men hem niet heeft
willen zetten in de *bende* der dichteren ; en
hy ; even als eertydts die van Megara , noch
in 't bakhuis , noch in 't brouhuys plaets
kan vinden. Want daer men een lyst van
Nederduitsche dichteren maekt , die lang
gestorven zyn , en met voordagt geen le-
vende noemt , met wat recht kan iemand
begeren daer geplaeft te worden ? of wat
voorwending heeft hy meer dan anderen ,
die 'er niet over klagen , en wel zien wat
myn oogwit geweest is ? 't is , als men de
waerheit zeggen zal , hapering van zin-
nen , of , om met hem te spreken , een
dolle waen. Want iemand zeker mogt
voor een quaedt voorspook nemen , dat
een man , dien men om zyn onophoude-
lyk gewoel aen alle kanten voelt leven ,
met de dooden wil gerelt zyn. Vremt
ondertusschen komt my voor dat hy , door
zeker en dichter vereert met den titel van
een

een van Godts verkore zoonen , zynen
stichtelyken aendagt , in het opstellen van
kerkliedereren aengewendt , gaet stooren
met zulke ydele redenen van belging , of
klaegt over pylen , die hy zelf belyde
dat hem niet deeren kunnen , als zynde
zoo verre gekomen dat de Nydr , die
niet dan groote voorwerpen zoekt , zich
zyns bemoeit. Ik zeker ben niet
om iemant de eere , die hem toekomt ,
te benemen. Dat is hem by de proeve
bekent , behalven dat hy zich zelve in-
mers vint , daer hy hoort ; gelyk hy ook
wel weet , dat ik Vollenhoves getuige-
nis over hem lang met myn oordeel be-
kragtigt , en dit zeggen goedt gekeurt
heb :

*Velen ging hy lang te boven
Met gezwintheit van gedicht.*

Maer lofuitingen op onbequamen tydt en
plaets te spillen , is den geprezen te gelyk
met den pryzer op de kaek stellen ; en
daer ben ik juist niet op gezet.

Doch

Dogh my lust geenen drykoppigen Cerberus in 't licht te slepen, schoon ik voor zyn bassen zoo weinigh beschroomt ben, als voor het biezen en blazen eener Hydra, welker afgekapte koppen telkens weder van nieuwe vervangen worden, of voor het grommen en knorren en morren van het gortigh varken van Bolswaert, bekend onder den naem van *Fulfus met zyn Uithangbort*; of wie verder geene rust kunnende verdragen toelegt om al wie iets in 't openbaer schryft tegelyk te ontruften.

Ik eindige, Lezer, met eenen hartelyken wensch dat gy het voorbeeld der besten in deze schaersheit van brave vernuften in 't ooggh hout, en u vast laet voorstaen, dat men noit zoo verre gekomen is, of men heeft altydt nogh wat te leeren.

J. O U.

BRIEFSWYZE AANMERKINGEN

over

Q. HORATIUS FLACCUS
DICHTKUNST.

WAARDE EN ZEER GEACHTE VRIEND,

AN uwe E., als ook, indien het haar gedenkt, toenwe ten huize van onzen vriend den Heer N. N. waten, daar van dit onderwerp gesproken wiert, van den Dichter zelf, ben ik verzogt myne bedenkingen, indien ik 'er eenige had, op en over Q. HORATIUS FLACCUS DICHTKUNST OP ONZE TYDEN EN ZEDEN GEPAST, eens op het papier te willen brengen. Dit in zynen standt wel ingezien gelykt my, om met dien zelve Venuziner te spreken, † *periculosaee plenum opus aleae*. Want het zal kunnen schynen

† Een werk vol gevaar.

nen of uit eenigen te zeer gezogten berisplust, of uit eenige heimelyke atgunstigheid, her te komen: wanneer men namentlyk wanhopende om den eerenluister daaraan verkregen door eene diergelyke onderneming te kunnen achterhalen, of om recht te zeggen, in te treden, veel eer dezelve met te berispen schynt te willen bezwalken, en verduisteren, dan met ze hare verdiende eerachting op te dragen, voor goed keuren, en van waarde houden.

In het algemeen moet ik van het zelve werk dit zeggen, dat ik het bevinde deftig, bondig, krachtig, wel doorwrocht van zenuwen en spieren, en wel waardig, dat het onder de braafste werken onzer eeuwe gestelt, en gerekent worde; en waar in, op den eersten opslag, niemand, myns oordeels, zoo licht iets gemoeten zal, dat hem afzichtig in 't oog hebb' te loopen; gelyk ik gaarne wil bekenen, dat my in 't eerste overlezen niet dan twee of drie plaatsen zyn te voren gekomen, die myne opmerking stil deden staan, of die eenige nadere overweging schenen te vereischen. Ook is dit zoo wonder niet, gemerkt de

de veelerlei schouwe, schaving, en herschaving van zoo veel gesleepen vernuften, en allerschranderste verstanden, die 'er over is gegaan, en aan te werk gestelt, en den tydt, dien het tot beryping heeft gehad. Zoodat het veel meer naar vermetenheit, dan naar een wel gewogen oordeel schynt te smaken, hier verder iets te willen by of over laten gaan; en als daar door zich tegen zoo aanzienlyk een Kunstgenootschap, en der zelve eenparig genomen goedkennig aan te kanten, of daarmee niet vergenoegt te zyn.

Edogh alles nader ingezien en overwogen zynde, wanneer men in het toekomende het zelve werk als voor een algemeene Keurwet in het rymen, en als tot eenen onfeilbaren richtdraat in de kunst, tot ontwarring harer zoo meenigvuldige kronkelpaden, zou willen doen dienen; of voor zoo veel men deze hoop zou mogen scheppen, dat het door den tydt hier toe zou mogen aangenomen worden, zoo achtenwe het der stoffe en verhandeling waardig, hier over mede ons nader op-en inzicht toe te brengen, om zoo veel in ons is, te letten

dat we door zodanige boeien niet te zeer geprangt, noch buiten noodzakelykheid, of redenskracht, aan zodanigen richtdraat niet te slaafsch gebonden worden. Wy verhopende dan, buiten bekreun van eenige eerachting, gereeds aan dit zelve werk, of aan den naam van den Schryver, of het oordeel zyner medestanderen, opgedragen; ook buiten opzicht van wederpraak, of verantwoording, die hier uit voor ons te wachten sta, met een gematigt onderzoek deze keurwet eens ter toets te brengen; om ze, voor zoo veel we ze goedt bevinden, met erkentnisse alle ontzag en eere op te dragen; dogh daar ze, onzes crachtens, de proef niet houden kan, om ze met geen mindere vrymoedigheid te verwerpen, dewylze voor geen † Areopagitisch Besluit, 't geen men buiten halsgevaar niet tegenstreven mogt, behoeft aangezien of opgenomen te worden.

Gy waarde en zeer geachte Vriend, behou uw oordeel oneenzydig, gelykwe dan aan het zelve, en aan dat van alle Kunstkundigen,
gaar-

† Besluit genomen in de beroemde Raedtsvergadering, of Gerechtbank van Areopagus t'Athenen.

gaarne mede deze onze Aanmerking in wederoverweging onderwerpen. wy treden dan tot de overweginge zelve van dat gene , 't welk ons naar leiding van bladt en regel met eenig onderscheit in d'oogen loopt.

P. 4. vs. 23. DAN DIENT 'ER OP HET RYM IN ONS GEDICHT GELET] Tot nog toe hebbenwe voor het meerendeel den Venuziner zelf gehoord , cierlyk en beknopt in 't Nederduitsch overgebracht. Dogh nu van den Dichtkunstenaar de Rymwet op onze taal , en lantswyze begint toegepast te worden , gemoeten ons in aanmerking zyne woorden

28. OP DRY GREPEN. OF OP MEER] daar met onderscheit staat aangewezen te worden , wat men eigentlyk door *dry grepen* verstaat. Indien *buldiging* op *beschuldiging* , ik beken dat het den aangenaamsten meêklank niet en geeft; voornamentlyk om den stuit des toons op de derde of laatste lettergreep , die wat te hardt in de ooren valt; inzonderheit daer die in het volgende vaars verdubbelt wort. Zoo dat , om hier op met

een gemaakte naftaning toe te leggen , dit niet anders dan voor een wrange ongevalligheit zou dienen opgenomen te moeten worden; voor al wanneer men het tot op de vierde lettergreep als in *huldigingen* quam uit te strekken. Maar dat men by voorval fomwyl zich hier mede, buiten opfpraak van wanschikelykheit, niet zou mogen behelpen, daar toe zie ik voor als nogh geen redens genoegh. Indien men verder onder de *dry grepen* mede begrypt de woorden by ons zoo meenigvuldigh in gebruik, die uit gelyke letterleden bestaan, als *donderen, bagelen, regenen*, met hunne tegenklinkers, en ontallyke diergelyke; zoo gevenze, myns oordeels, niet alleen geene wangevalligheit met allen, maar veel eer zagtvloeiende en lieffelyke welluidentheit, om het rym te fluiten; of menze schoon laat afslippen, en niet, zoo als door inkorting gefchiedt, tot twee letterleden maakt. Ik verfta dit van het rym, 't geen men *stepende* noemt. Want wat het *ftaande* belangt, daar heeft het een meerder oneigentlykheit, en een meerder hardigheit, dan op *huldiging* is aangemerkt. Diergelyke

gelyke woorden echter zonder inkorting te midden in een regel drieledigh in te vlyen, heeft my altydt mishaaft, en gescheenen den manvasten standt en kracht van 't vaars eenigszins te ontzenuwen, en slapledigh te doen worden: hoewel zulks wederom by anderen niet ongevalligh of verwerpelyk is; waar in dan een yder zyn eigen recht en verkiezing behout, om zoo te doen, als hem best gediensstigh of gevalligh schynt.

Vs. 32. 'THEET SLEEPEND] waarom? en wie heet het zoo? wie anders als die het uit eigen goetvinden aldus hebben aangenomen? Dogh de rede weet ik niet, en nogh min ofze, die 't aldus gedoopt hebben, al wel beraden zyn geweest. Want *slepen* is gelyk we weten, een woort, dat meerendeels een geweldige kracht, en tegenwilligen dwang bevat, en te kennen geeft. In dezen zin wort het van de Dekker in d'omschryving van zyn Noodlot, en, myns erachtens, zeer eigentlyk gebruikt, en uitgedrukt, daar hy zeit:

† 'T ware noodlot gaat heel zacht.
 'T laat ons willen onbenepen.
 'T hout van leiden, niet van slepen.

Ook van den Heer van Brantwyk * , zoo 't
 my te recht gedenkt :

*Ten waarze met geweld gesleept wierdt onder 't
 zwaart.*

Slepen wetenwe ook dat meest met paarden-
 arbeid geschiedt ; daar in het tegendeel deze
 voet in het vaars zich met een' zachten trant
 beweegt. Ik plag ze te onderscheiden in
staande en *lopende*. Men zou ze ook *vloeien-*
de kunnen noemen , overmits het vloeien der
 vaarzen uit een onbedwonge voegzaamheit ,
 en geen in een gedronge wrangheit van veel
 harde lettergrepen (gelyk ik'er ken, welker
 werken hier van vry wat zyn behipt) meest
 wort bespeurt : immers geen *slepende*. maar
 dit sleept nogh eenen afzichtigten streem naar
 zich,

+ Jeremias de Dekker in zyn gedicht aan den Heere van
 Brantwyk pag. 43.

* In zyn Lykdicht op Karel den I Koning van Engeland.

zich, en is, op zyn beste genomen, een ahang van noodgedwonge samenbinding van onvolkomenheit. Zoo slepen iemant de vellen achter na. een lange sleep maakt eenen lang-samen voortgang. Zoo sleept men de vlagge van eenen overwonneling, het geweer over eenen, dien men met diepen rou ten grave voert: waer op dan wel past * *Treed dragen trant*: maar niet op dezen in 't vaars den luchtigsten aller voeten. Zy mogen 't dan *slepend* heten die willen, ik heet het anders, en zie niet wat recht zy hebben, om my hier in te overmeesteren, of wat vryheit ik min dan zy, om de benaming deezer voeten naar myn oordeel op het vermogenste uit te drukken.

P. 5. vs. 3. WANNEER MEN 'T SLEPEND
RYM MEER RYMEN DEED DANEENS,
ALS BLOOTSTAAN GROOTGAAN, enz.

En wat verder:'

HET SLEPEND RYM, WANNEER MEN
'T ZAMEN HAALT UIT TWEE
VERSCHEIDEN' WOORDEN, OP HET EIN-
DE, WRAAKT MEN MEE,
GELYK ALS BAAT HEEFT EN GEHAAT
HEEFT.] Dit laatste voorbeeld is over-
vol-

* Het Lykdicht van Dr. Daniel Jonktyds op Tromp.

tollig , en zeit niet het geen het eerste niet gezegt heeft. ook bestaat het uit geen twee verscheide woorden op het einde , maer uit een en 't zelve , te weten *heeft* , dat in beide den naklank vormt , en , beken ik wel , voor d'ooren met eenige onaangenaamheit , die ook in 't eerste voorbeeld van *bloot staan* en *groot gaan* ruim zoo veel gevonden wort ; maar is evenwel in 't algemeen niet zoo verwerpe-lyk , of kan ons , als men met opmerkend oordeel onderscheit gebruikt , met groote welgevalligheid , en gansch geene aanstootelykheit gemoeten ; als in deze voorbeelden die my hier over te binnen komen :

* *De Keizer in zyn droom zoo onvoorziens gedagvaart,*

Vliegt op , grypt schild en helm , en d'appel van zyn slagzwaart.

En noch :

† *Hy die zoogroot een wyk*

En steun van kindren had tot vesting van zyn lantstaat ,

Derft

● *Vondel in Jeruzalem verwoest.*

‡ *Dezelve in Hecuba.*

*Derft nu zyn' leste vlam, daar Troie gansch in
brant staat.*

Zoo dat men hier over geen zoo algemeen richtsnoer trekken kan, maar d'omftandigheid van zaken, den fchik der woorden, end'agtbaarheid der uitsprake hier billyk iets te goê moet geven. En zeker indien we alle deze en diergelyke oneffenheden wech willen nemen, wy zullen, agt ik, naaulyx anders als tot een lafvoerige plattigheid vervallen; daar ze nu zoo't my toefchynt, het werk zomtydts eenige ryzigheid en majefteit byzetten; even als de *versus Leonini* † in de fchriften der ouden, maer waar voor men zich wachten moet dat ze niet te veel en komen.

Vs. 10.

† Vaarzen by de Latynen, welker midden eenen rymklank heeft, die op het ende flaet, als by Ovidius,

Quaerebant favos per nemus omne favos.

Zulke *Leonini*, die ik echter niet zien kan dat iets tot ryzigheid of majefteit toebrengen, ontmoet men ook by onze Nederduitsche poëten, als by Antonides in een vaars van twaalf lettergrepen, waar van het slot maar in rym flaan moft op het voorgaande of volgende vaars:

Zelf Koningfteden af kon weiden tot een graf.

Waar omtrent, even als in't Latyn, groote omzichtigheit vereifcht wort,

VS. IO. MEN RYMT OOK 'T ZELVE
WOORD IN TWEE VERSCHEIDEN'
ZINNEN

NIET OP MALKANDREN, ALS DE SPIN-
NEN OP HET SPINNEN.]

In deze betekenis kan men 't lichtelyk toestaan , alzoö hier het Naamwoort en het werkwoort uit eenen zelve grondt herkomstigh zyn ; hoewel het nogh zoo gezet een regel niet en is, of hy zou uit noodt (gelyk by eenigen geschiedt) somwyl niet ongevoegzaam mogen overschreden worden. Een geheel ander inzicht heeft het met een woort van een geheel onderscheide betekenis en herkomst, schoon van een zelve uitspraak ; als *

Verzet het tin, en kuisch de SPIN

Van 't walglyk vuil, van worm en SPIN.

Op hoedanige dubbelduidigheit van zin ik zie dat de heer van Zuilichem veeltydts, en, zoo ik my niet bedriege, met naftaning, zyn zynlykheit en zinspeling neemt ; gelyk 'er ook d' allergeagstte rymers in byzondere voorvallen
niet

1. * In de Gedichten van den Heer van Zuylichem.

niet vies van zyn, als Kamphuizen, Dekker, en andere. Evenwel wil ik niet dat dit zoo verre ga, dat men (gelyk eenigen zich hier in te veel toegeven) de woorden van eenen zelveu uitgang, als *Rechtvaardigheid*, *Barmhertigheid*, *Getuigenis*, *Verbintenis*, en diergeleyke, onberispelyk meene op elkanderen te kunnen doen rymen. Onze groote en lofwaardige † Voorganger wagt zich, weet ik wel, zeer naaukeuriglyk van 't een en 't ander; dien ik my voornamentlyk tot een voorbeeld van volmaaktheit hebbe voorgezet, en waarom ik zelf niet gaerne tot die beryming komen zou: maar wanneer men iets tot een Keurwet zou pogen voor te stellen, wenschte ik het wel met een weinig meerder omzicht en bescheidelyker aanduiding voortgebracht, dan alhier van onzen dichtkunstenaar geschiedt.

Vs. 22. MEN BINDT ONS ECHTER NIET
AAN ZULKE NAAUWE WETTEN]

Dit *echter niet* schynt dan eenige ruimte over het voorgaande te geven: dogh dit is het oog-

† Joost vanden Vondel.

oogmerk van den schryver niet, gelyk uit het vervolg blykt, daar hy deze ruimte op het berymen van KINDSCH met PRINS, als van gelyken KLEEDDEN met LEDEN toepast. Dit bint dan echter de reden niet al te wel aan elkanderen.

Vs. 27. MAAR BOT OP ZOT, EN VOL
OP HOL RYMT GANSCHLYK NIET]

Waarom niet? de rymer geeft 'er verder deze reden van:

*Om dat wy groot verschil van klank in d'O
bemerken.*

Maar echter geen grooter, myns oordeels, in d'uitdrukking der woorden *vol* en *hol*; dan in de E enkelyk gestelt, als in *leden*, en in de zelve verdubbelt, als in de woorden *beeten* (gelyk het by onzen dichtkunstenaar gespelt moet worden, volgens zyne aangenome gewoonte, om dat men in 't enkel getal *heet* zegt) dat *gebieden*, en *beeten*, dat warm maken is; ten zy men hier nogh een T tusschen instoppe, dat den van elkanderen afwykenden klank dan des te duidelyker maakt. Dogh het zelve

on-

onderscheit vint men ook in de verdubbelde E, zonder eenige andere bykomende letter, als in *deel*, plank, en in *deel*, portie. Waarom dan zoo veel strenger richtsnoer over de O, dan over de E getrokken? wees u zelve alfins gelyk. Laat het een zoo wel als 't ander toe, of verban 't een zoo wel als 't ander. *Volen hol* ontloopen malkanderen niet meer dan *leden* en *kleedden*.

P. 6. Vs. 7. MY KLINT OOK WALGLYK
EN ONAANGENAAM IN 'T OOR,
WANNEER IK NIET DAN STAAND OF
SLEPEND RYM EN HOOR
IN EEN GEDICHT; DIES ZULT GY BEST
DOEN BEY TE MENGEN]

Euge Dictator, sed non perpetuus! My klinkt het anders, en schynt my in zommige gelegenheden, eenen diepen indruk in het *staande* van hartsbeweeglykheit; in het *lopende* van ontzagbaarheid, byzonder wanneer dit laatste hand over hand verwisselt wort, den werke by te zetten. By Kamphuizen hebbenwe de voorbeelden van het eerste, in zyne heerlyke be-ryming, van hem genaamt VICTORIA VI.

VICTIS, of de ware zegen Godts, beginnende,

Gy goddelyk geslacht, dat al des werrelts haat enz. Van het laatste by anderen, daar op na te zien. Daarom werp de vryheit geen banden op, waar aan ze niet behoeft, noch behoort gebonden te zyn.

VS. 10. EEN KEURIGKENNER WIL NOCH
 NAAUWELYKS GEHENGEN,
 DAT GY MET SLEEPEND RYM (SCHOON
 'T MEENIG ANDERS WAANT)
 NA SLEEPEND RYM BEGINT, OF OOK
 MET STAAND NA STAAND.]

In welke gelegenheit? Dit wort niet gezegt. Indien in een doorgaande vaars, 'k beken, het is wanschikkelyk, en meen ik niet dat by † iemand van eenigen naam of agting gevonden wort, als alleen by den Heer van Zuulichem in eenige zyner jeugdelyke werken. Maar
 wat

† Men vint het meer dan eens in Vondels Jerusalem verwoest. En schoon dit in te schikken is ten aanzien van des dichters vroege jaren, echter is dat Treurspel by zyn leven herdrukt. Dogh hy zal het zoo ruig gevonden hebben in alle deelen, dat hem het havenen en kuiffchen niet geluft heeft. Men zie ook het gedicht van Hooft, uit Florensen geschreven aan de Kamer in liefde bloejende t'Amsterdam.

wat verschooning geeft 'er die heer voor? Deze namentlyk , dat zyn werk zoo lang ergens verworpen in eenen hoek heeft gelegen, dat 'er midd'lerwyl de ratten die tusschenregels hebben uitgebeten. Aardigh voorwaar , en de diepzinnigheid der gedagten van dien heere waardigh. 't Voegt dan * Konstantyn Huijgens, en niemant anders, deze vryheit te gebruiken: en 't gebruik hier van by hem is als dat der † *hemistichien* in Virgilius , die hem wel en deftigh staan , maar van niemant oit nagevolgt zyn , of nagevolgt mogen worden. 'T zou dan zeker geen *keurig kenner* , maar voorwaar wel een ruig Keurmeester zyn, die het tegendeel zou gehengen en voor goed keuren. Of wil men dit een weinig onderschei-

B

* Zie voor het VIII. boek zyner Gedichten.

† Ik ben van dit gevoelen niet , en neem die *hemistichien* , of half gemaakte vaarzen , voor een der bewyzen dat Virgilius zyne Eneade onvoltooit gelaten heeft , als genoeg blykt aan het einde zyns werks , daar hy in het verhaal van Turnus doot blyft steken. Was dit een fraeijsheit , hy zou zich daar van bedient hebben ook in de Herderzangen , en de boeken van den Lantbou , waar in men niets zoddanigs verneemt , Zoo dat veelen , onder hen ook de geleerde Jesuyt Otto van Zyl in zyn Ontzet van Kamerik , dit verkeerdelyk hebben nagevolgt , en deze gebreken voor deugden aangezien.

scheidentlyker aangemerkt hebben, en spreekt men van *met slepend of staande rym te beginnen* in de verdeling van onderscheidene boeken in een zelve werk; of van de handelingen of uitkomsten in een Tooneelspel; daar de volgende met een andere snede van rym dient aangeheven, dan de vorige aflaat; gelykwe zien dat by den grooten Vondel in zyne Treurspelen, meen ik, onverbrekelyk, in zyne vertaling van Ovidius niet alleen stiptelyk, maar ook in verscheide boeken met de zamenbinding van 't rym; en in die van Virgyl byna doorgaans het zelve waargenomen wort.

Indien 't de dichtkunstenaar aldus verstaat, zoo had hy het wat nauwkeuriger behooren uitgedrukt te hebben. Want dewyl hy de onkundigen onderwyft, had hy hen vooral behooren bekend gemaakt te hebben, dat dit in een keurigh werk plaats heeft, dewyl ik niet wel gelooven kan, dat dit den onbedreven aankomelingen oit in gedachten is gevallen; en om hun, die des kundigh zyn, 'er eenig onderwys

wys van te geven, dat is dentydt en 't papier gequift.

Vs. 13. TOT DRYMAAL EN SOMTYDS
TOT VIERMAAL TOE DE SLAGEN

EENS RYMS TE HOOREN ZAL GEMEE-
NELYK BEHAGEN] Hier heeft, myns

begrijs, de Dichter wederom zich zelven niet klaar en verstaanlyk genoegh uitgedrukt; dewyl hy met geene aanschryving, noch door eenige voorbeelden aanwyft, wat hy door deeze slagen eens ryms verstaat. My gedenkt, voor lange jaren, in eenige Onderwyzinge van de Dichtkunst van Karel van Mander gelezen te hebben, dat hy niet en wilde, dat men de zelve rymwoorden in een zelve gedicht zou hooren, eerder of anders dan na dat 'er ontrent hondert regels waren tusschen beide gegaan. Dogh my dunkt geenzins noodzakelyk zich in zodanigen dwangh te begeven. Want zoo haast het oor de suizing vanden galm der voorige beryminge vergeten heeft, zie ik niet waarom de zelve beryming van nieuws niet zoo wel toelatelyk zy als eenige andere.

Vs. 14. ZAL GEMEENELYK BEHAGEN
IN KLEPPELVAERZEN, ALS D'ALLEEN-
SPRAAK VAN EEN SPEL.

DAAR VINT MEN 'T FRAAY : DAAR KLINT
HET AANGENAAM EN WEL]

Van deze regelen beken ik gaarne dat ik den zin niet vatten, noch het besluit bevroeden kan. want voor eerst weet ik niet wat hier met den naam van *Kleppelvaarzen* verstaan wordt. *Kleppelvaarzen*, of *Knuppelvaarzen* (indien het dezelve zyn) plagh men te noemen eenige korte gedichten, zoo in 't hondert heen geworpen. Hoe men nu in de zelve tot drie ja vier malen toe de slagen eens zelve ryms zou kunnen hooren, bezef ik niet, gemerkt hier in zelden zoo veel regels te pas komen, ten zy men hier met eenen nieuwen naam de *Klinkerts* of *Klinkdichten* door versta, in welke het van oudts als een eigenschap plagh vereischt te worden, datze tot viermalen toe de slagen eens zelve ryms deden hooren; dogh 't geen by eenigen somwyl wort agterweeg gelaten. Nu vraag ik vervolgens of de Dichtkunstenaar zeggen wil, dat zodanige slagen behagen, of datze

datze niet behagen zullen? *Als d'alleenspraak van een spel*, zegt hy: uit welke gelykenis ik besluiten zou, dat ze niet behagen zullen; aangezien d'alleenspraak van een spel voor buitensporigh en walchelyk gehouden wort; omdat niemant iets tegen zich zelve te zeggen heeft, ten zy zodanigh verrukt, en vervoert in gedachten, dat hy den teugel daar van niet meer magtigh schynt: zoo dat ik deze gelykenis alhier met die van den Heer van Zuilichem over een zou brengen, daar hy zegt: *

Is hier zoo wellekom

Als bamerlagen op een porceleine kom.

dat is, ganschelyk niet: dogh ziende dat hy 't aldus besluit:

Daar vint men 't fraai, daar klinkt het aangenaam en wel;

zoo vind ik my genootzaakt stil te staan. Ik bid u, help my hier door, want voor my, ik zie 'er geen en raad toe.

Eéns ryms † wort 'er gezegt. Eens zelve ryms, of eens ryms van eenen zelve klank,

B 3

wil

* In Hofwyk.

† Dus staat 'er in den eersten druk; en t'onrecht myns oordeels. Het Kunstgenootschap schynt het ook begrepen te hebben, Want in den lesten vint men de e zonder streepje,

wil de Dichter zeggen , geloof ik , en daarom te meer , omdat het met een streepje boven op getekent is : gelyk hy ons in zyne Voorreden hier van dusdanigh bericht geeft : *omdat 'er dikmaalen twyffel valt , waar het woort EEN maar een lédeken is , óf waar het een getal beduidt , schryf ik altyd één* (teweten met twee streepjes getekent , die als twee flakkehoornen voor uit steken) *wanneer het iets anders betekent , als het lédeken.* Gelukkig wy , datwe dusdanige onderrechting hebben : want zonder dezelve zouden we alhier even plomp en onkundigh zyn. Dogh om alle andere boeken dan wel te verstaan , daar men dit gebruik in volgen wil , diende men 'er deze Voorreden wel voor te plakken : omdat zonder dit bericht d'onbedreve lezer hier in even onkundigh zal zyn ; of wort hy metter tydt uit de meenigvuldige agtneming en opmerking , van , waar deze streepjes geplaatst zyn , en waar niet , gewaar , wat hier door gemeent wort ; dat zal hy uit de eenvoudige lezing zelf heel lichtelyk kunnen bevroeden :

ja

ja zulx heeft hy nu van kintsbeen af al wech, uit de eerste onderwyzinge zyner Schoolmeesters in zyn eerste kinderschool, zonder dat het noodigh is dat zoo hoogh verheve Meesters, met zodanigh onderwys, zich hier vorder 't hoeft breken, en 'er die heldere verlichting van *Blyspel* en *Haspel* byvoegen; zonder nogtans te letten, behoudens hunne gunst, dat hier het onderscheit des klanks niet uit de letter E, als zodanigh, ontstaat, maar uit de eigenschap van het koppelwoort *Blyspel*, dat vermits zyn onderscheide doorsnyding, op yder lidt, ja op yder der twee woorden, waaruit het gevormt wort, zynen klank ontfangt, en van het doorgaande woort *haspel*, waar in men gewoon is altydt de naspraak zacht te laten slippen. Dogh wy dwalen een weinig te verre van het spoor. Het onderscheit dan tuschen het ledeken *een*, en het getalwoort *een*, meen ik dat men nergens gemakkelyker dan uit den val des ryms, of klank in een gedicht, te onderscheiden heeft: als by voorbeeld alhier, *eens ryms*, valt de klank te laf of te dof,

om het getalwoort aan te kunnen wyzen: en op het zelve bladt in den negensten regel, *in een gedicht*, dunkt zy my niet anders dan het getalwoort te moeten, of te willen uitbeelden, niet tegenstaande het met geen streepjes getekent is.

Vs. 17. MAAR IN HET HELDENDICHT,
OF BY DEN SAMENS PREKER

ZOU 'T KWAALYK VOEGEN] Dit moet wederom met omzichtigheit en onderscheit aangenomen worden. Want somtyts kan dusdanige verdubbeling de reden eenen grooten nadruk en bevalligheit byzetten, als by voorbeeld in deze regelen van Kamphuizen: †

De nagel van Jaël, en Judiths zwaard vol eeren,

Zyn bei geverft in 't bloet van slapende velt-beeren.

En na de twee staande tusschenregels:

De nagel van Jaël en Judiths zwaard vol eeren,

Doen

† In zyn Gedicht tegen de Schilderkunst.

*Doen meenig wakend man van wys in zot
verkeeren.*

Meer diergelyke voorbeelden zyn 'er by de beroemfte dichters onzer eeu , dogh die my nu niet te binnen komen , en waar van ik het niet de moeite waardig acht , omze met naaukeurigheid na te zoeken. Dogh het kan zyn dat ik tot nogh toe dezès digtkunstenars meening niet al te wel begrepen heb , en dat hy , tot drie of viermaal toe de slagen eens ryms te hooren , verstaan wil hebben van het hooren van den klank des ryms aan het einde van den regel , wanneer de zin , of ten minste de rusting met den zelve eindigt , of overeenkomt , omdat hy in 't vervolg zeyt :

Hoort men dan

*Te dikwils 't rymwoort , of ook steeds op 't einde
van*

Den zin , het einde uws ryms.

Indien dit zyn meening is , zoo en weet ik niet waarom hy *éens ryms* , op zyne wyze getekent , en niet *van 't rym* gezegt hebbe ; de-

B 5

wyl

wyl dit laatste, myns gevoelens, zulx veel duidelyker en bevalliger zou te kennen geven. Men vergeve het my, dat ik hier over dus leg en haspele. 'k wil gelooven dat het aan myn verstant, en niet aan des schryvers klaarheit schort. Indienwe nu zyne onderwyzing in dezen laatsten zin nemen, zoo moet men gelooven, dat 'er wederom ten weêrkanten uitsporigheden begaan kunnen worden. Want al te zeer de snydingh, het rym, en den zin tevens te eindigen, hoewel het wel zacht en gemakkelyk rolt, wordt metter tydt te plat en te walchelyk; en wederom, gelyk als met angstvallige naftaning daar op toe te leggen (gelyk men weet dat eenigen doen, of gedaan hebben) dat telkens het einde van den regel zich noodtzakelyk in den volgenden vlecht en verbint; dat maakt het werk te hakkelig, en hort onder 't lezen, en maakt het zelve eenig onrym gelyk, waar in men nu eudan eenen zelve klank van woorden ontwaar wort, zoo dat ook alhier te pas komt,

† *Est*

† *Est modus in rebus.*

In alles is een maat.

pag. 7. Vs. 13. HET ZESVOETSCH VAERS,
IN EEN TONEELSPEL IS GEBON-
DEN,

ALS OOK IN 'T HELDENDICHT, AAN
DEEZ' GERINGE GRONDEN.

MEN MOET OP 'T EERSTE VAERS,
HET ZY HET SLEEPE OF STA,
EERST RYMEN, EER MEN TOT EEN
ANDER OVERGA;

EN VOORTS DAAR IN, TOT AAN HET
EINDE TOE, VOLHARDEN] Met deze uit-
zondering nochtans, dat men, in uitstorting
van klagten, invoering van Reien te midden
in eenige handeling, als ook in eenigen ziel-
beroerenden hartstogt, aan deze bestiptheit
niet verbonden blyft: volgens de loffelyke
voorbeelden hier van by Vondel in zynen Jo-
sef in Dothan: den Heer Schepen Six, alhier,
en wel verdienstelyk, op het 34 bladt, tot
rechter gestelt, in zyne Medea; en J. de Dek-
ker in zynen Dooper.

Vs. 28.

† Horatius 1 Serm. 1, 106.

Vs. 28. EN DAT VAN VYVEN NA DE TWEEDE OF DERDE SNYT] 'T is waar, het gebruik brengt het in velen voor zich; maar of in beide met even goede welgevalligheid, daar aan wort grootelyx getwyffelt. De snee na den tweeden voet is den ooren aangenaam, en geeft onder 't lezen een gemakkelyke rust en verpozing; daar die na den derden zelden zonder horten, of verzet van stem en adem te werk gaat, en by gevolg aanstootelyk en van ruwer uitspraak is. Die dan met naaukeurigheid in 't rymen de maat wil slaan, diende dit wel met naaukeuriger waarneming aangewezen te hebben.

Snyt staat hier met een *t* aan 't einde; indien met voordagt, ik bezef de reden niet: indien by verzinning van den letterzetter, ik kan het ten goede geven: dogh dan behoort by zoo doorzichtigen Keurmeester 't zelve onder de drukfeilen aangewezen geweest te zyn; opdat het niet voor een averechts voorbeeld opgenomen worde. †

Vs. 31.

† Hier zal een drukfeil geweest zyn. Want in den druk van den Jare 1694. vind ik dat dit woord met een *d* aan 't einde gespelt staat,

Vs. 31. BOVEN DAT]

Al te plat

Om den klank van 't rym te vinden.

BOVENDIEN zou beter binden.

Pag. 8. Vs. 3. ALS, 'K LACH MET HEM, DIE OM TE PRYKEN enz.] Wat slag van vaarzen dit is , kan ik niet begrypen. Ook wat maat hier in gehouden wort , zou dit voorbeeld , zoo als het hier ter neder gezet wort , eenen onbedreveling niet wel kunnen vroedt maken. De reden ook , *dat men 't laatste lidt in 't sleepend rym niet telt* , zie ik niet wat , of waar in ze hier te pas komt : en gelyk het hier ingevoert wort , geeft het door den rymgalm zodanig eene verdraaying in 't begrip van den zin , dat men 'er heel iet anders uit zou kunnen maken , dan de welvoegzaamheit eischt , of het oogmerk van den dichter meê zou brengen. Want wat zin heeft het , *zich in 's lants Kronyken doot te laten slaan* , gelyk men uit de woorden vatten kan ? Heel anders , indien het op zyn eigentlyke verdeeling aldus genomen wordt :

'K lach

'K lach met hem, die, om te pryken
 Als een haan in 's lants Kronyken,
 Zich wel doot zou laten slaan.

En dan behoort het, of tot den veelerleien trant der liederen, of tot een byzonder slag van vaarzen, die men onder de viervoetse tellen kan: zoodat het tot eenige voddery vervalt, alle dusdanig onderwys, met zyne voorbeelden en regelen, in de maat van het Heldendicht te willen insluiten of bevatten; en dunkt my, tot de voldoening van het voorgestelde oogwit, veel gediensfziger dusdanig voorbeelt op *hummel* en *wummel*, enz.

Vs. II. DAT OOK GEMEENLYK IN] Een zeer harde *decadentie* of neerval, die geen klein hinder aan ons gehoor doet. Veel gevoegzaamer is, en, zoo 't my toefchynt, tot de welgevalligheid noodtzakelyk, dat men 't aldus verdeele,

Dat ook gemeenlyk in dien trant,
 zonder dat daarom de zin der reden te meer
 aan den rymklank behoeft gebonden te zyn.

'Vs. 17. GESTELD BY D'ANDERE] Voor een goetd lezer wel toe te geven, en in't lezen zodanigh te versmydigen, of te verbergen, dat'er naaulyx eenige wanstaltigheid in gehoort of gemerkt wort; maar voor eenen onkundigen niet anders dan met eenige schorheit of horting op te vatten: 't geen, in plaats van by den Keurkenner zelf gebruikt te worden, veel eer met eenige aanwyzing opmerkelyk had behoort gemaakt te zyn geweest: en weet ik niet, of, in voorgaande schryfziftingen den streck der scherptandige vyl van 't Kunstgenootschap van **NIL VOLENTIBUS ARDUUM** al ontweken zy geweest: en magh hier met regt in overweging gebragt worden, volgens de keure, die'er de schryver zelf van voortelt,

Het geeft aan uw gedicht een ongemeen sieraad,

Als gy naau agt op al die kleinigheden slaat.

TOT hier toe zynwe in deze Verhandeling wat wydtluftigh geweest, omdat het eene
 stoffe

stoffe en toepassing is, buiten den Latynschen voorganger, in deze Dichtkunst ingeworpen, en die voornamelyk onze Vaderlantsche taal, vryheit, gewoonte, en wel herkomen gebruik betreft; waar ik niet en versta dat men zich op het goetvinden van eenen, of eenigen, zoo naau zal laten bepalen; inzonderheit wanneer 'er voor het tegendeel mede eenige geen verwerpelyke reden kan gegeven worden.

P.9. Vs.9. 'T VOEGT HEM GEEN WOORDEN VAN EEN HALLEVE EL TE ZWETZEN]
Geen Duitsch: men zwetst geen woorden: men zwetst geen dingen: men zwetst met woorden: men zwetst van dingen.

Vers 18. DAN ZULT GY MY WALGEN]
Een harde wys van spreken, Gy walgt my, in den tweeden persoon; ik weet niet of niet buiten alle voorbeeld. Veel beter in den derden, *het walgt my*, als by den Heer Drossaart: †

Loof ben ik, en zie niet dan dingen, die my walgen.

Vs. 20.

† In de Historie van de Medicis.

Vs. 20. NIET AAN 'T SLUIMEREN EN VAL]
Dit heeft niet al te goeden val. Veel beter,
myns oordeels, *niet raak aan 't sluimeren, of
niet in slaap val.*

Vs. 22. VEEL DREIGEMENTEN, DIE VERBOLGEN
ZICH WIL WREEKEN] Onvolkomen in zin en taal.
Om de reden vol te maken moft men zeggen,
dien die verbolgen zich wil wreeken.

Vs. 27. VERRUKT ZY DAT] Veel te hardt.
Veel beter, *verrukt zy 't of tot vreugd, of
drukt enz.*

Vs. 30. DIE ZY] Mede een hardigheid, voor-
dezen van 't Kunstgenootfchap berispt.

Pag. 10. Vs. 1. 'T RUIM, GALERYEN, BAK, EN
HUISJENS ENZ.] Veel te ruim uitgemeten. Want
alle, die deze plaatsen vullen, hebben zoo dun
gefchaafde ooren niet, om dit zoo naaukeu-
riglyk te kunnen onderscheiden. Immers 't
gemeen gepeupel vergaapt zich meeft aan eenen
ftryven dreun van woorden, zonder op de ver-
eifte hoedanigheid van den fpreker zoo nau-
agt te slaan. En is deze gewoonte zoo door-
gedrongen, dat 'er by het meerendeel der rym-
lezers,

lezeren, zelf niet anders dan een Komediant-
fche galm, en dreuntrant op gezet wort, 't zy
het te pas komt, of niet. Vry wat meer be-
paalt spreekt, mynsoordeels, onze Latynfche
voorganger, als hy zegt:

† *Romani tollent equites, peditesque cachin-
num,*

daar hy, gelyk ik achte, die van goeden
huize, en goede opvoeding door verftaat; of
die uit het volk geleert hebben met wat meer-
der naaukeurigheid op te merken, zonder dat
alhier het alleronbefchaaftfte ruigte behoeft
onder begrepen te zyn: byzonder, wanneer
men het vergelykt met het geene hy daarna
zeit:

* *Offenduntur enim, quibus est equus et pater
et res.*

**Vs. 8. D A A R B Y I S ' T N O O D I G , D A T
E E N D I C H T E R V O L G E , ' T G E E N
A A N I E D E R I S B E K E N T V A N H E L D E N
E N G E S C H I C H T E N**

B E-

† *De Roomsche Ridderschap en burgers zullen lachen.*

* *Want ridders, edelen, en ryken stooten zich.*

BEFAAMD; EN ALLES, DAT HY DAAR
 WIL BY VERDICHTEN,
 WEL OVER EEN STEMM' MET DE ZEDEN
 VAN ZYN' HELD]

Een wonderlyke verwarring van samenstelling: om welke te regt te brengen noodigh is dat men stil sta tusschen de woorden *noodigh, dat, en een dichter*; om agter dit voorgaande *dat* andermaal aan te hechten 't geen hier na volgt, *alles, dat hy daar by wil verdichten, wel overeenstemm'*; 't geen nogtans door het daar tusschen geworpen *en* in zyn en samenbinding verbroken word: en met na te laten van het zelve *dat* andermaal te herhalen, een veel te wanschikkelyke † *Ellipsis* maakt.

Vs. 13. ONVERBIDLYK] Deze en diergelijke doorsnydingen, by den dichter vry gemeen, verschoont hy in zyn voorreden, en heeft het, meent hy, daer mede goet gemaakt; dogh het verschoont hem niet, vol-

C 2

gens

* Uitsluiting.

gens zyn eige keurwet , op het agtste blad
in den 24sten en volgende regelen.

Vs. 18. INO, IXION, ID] Indien de Dicht-
kunst op onze tyden en zeden gepast is, gelyk
meerendeels geschiedt, waarom deze brabbe-
ling der quade namen niet mede verandert?
nadienze by d'onbedrevenen en onkundigen
(want deze onderwyft men) voor geheel iet
anders zouden mogen aangezien en opgeno-
men worden: ook vermitsze met recht uit alle
verhandeling onzes tydts uitgesloten blyven;
volgens de nadere voorschryving hier van op 't
31 blad in den 19^{den} en volgende regelen.

Vs. 28. GY DOET VEEL BETER DAT GY
UIT HOMEERS ULIS] Hier valt bedenkelyk,
dewyl men de zelf erdichte personen verwerpt,
of zoo omzigtelyk bepaalt, of het vry sta zoo
verre van den richtdraat der voorgeschrevene
dichteren af te wyken, dat men 'er niet al-
leen eenen geheel nieuwen toefstel, maar ge-
noegzaam nieuwe en erdichte personen van
kalfatert, met 'er zulk een Dido, zulk eene
minne-

minnehandeling tusschen † Anna en Sergestus, en diergelyke van op te stellen dat 'er d'ouden zelfs niet kennen, en 'er wel den hun beken- den naklank, maar geensins den toefstel hun- ner bewerkingen in gemoeten zouden.

Pag. II. Vs. 16 WAT BAAREN ZY? EEN MUIS.]
Dit baart wat te hart. Waarom niet

Wat barenze? eene muis; dat zachter is.

Vs. 32. BY HELENAAS GEBOORT] Wie zal ons hier zeggen wat beter is, zich zoo aan den oirspronkelyken naamklank der ouden te verbinden, dat men 'er eene geheele ver- wisseling van naam en naamklank den Neder- lantschen ooren aan te verzwelgen geeft; of zich hier gematigder wyze aan het algemeen gebruik over te geven? 't geen by ons de over- hant genomen hebbende, gereedts by eenige der deftigste onzer dichteren is gevolgt. Dus spreekt Vondel

C 3

* De

† Hy ziet op het Treurspel van Didoos Doot, door A. Pels.

* *De vuil' Helene alzoobaar manzy toegevoert.*

en

* Maar ik vinde in Vondel, die dit vaars heeft op't einde van Hecuba, *de vuil' Heleen*, met het afsnyden der laatste letter om de sinelting te ontgaan; zoo dat uit dit woort, by hem dus ingetrokken, geen bewys te halen is dat hy de fleur of het gemeene misbruik volgt. Waar in hem ook Antonides gelyk is,

En Tethys een Heleen vertoonen in den vloedt.

Wat my belangt, om den valschen klank te myden, wilde ik dit woort ook liever dus afgekapt gebruiken; te meer ook omdat ik zie dat Vondel zich hier aan houdt in Virgilius eerste boek der Eneade,

En een behangsel, met oranje loof en bloem

Geboort, waar meê Heleen van Argos enz,

Ook in het tweede boek:

Wat wysge dit uit haat de schoonheit van Heleen?

Ook in de Lierzangen:

Zyne huiswaardin Heleen.

In de Bruilofdigten:

Men zag voorheen Europe en Aste te zamen

In't barrenas gekant om't schaken van Heleen.

Op welke wyze het Kunstgenootschap zelf dit woort sonwylen behandelt. Want men leeft in de Ifigenie deze voorbeelden:

Laat dien geboonden Troje om een Heleen beweecten.

Elders in't zelve Treurspel:

Ik ken noch Priamus, noch Paris, noch Heleen.

Elders:

Om Menelaus zyn Heleen, die hem werliet,

Weêrom te leveren.

Elders:

Hy was te Sparte niet als minnaar van Heleen.

Elders:

*Durft by de zuster van Heleen in't loger niet
Vertoonen?*

El.

Elders :

Wil't noodlot om Heleen ons huis en vrienden plagen ?

Nogh :

Wat zeg ik, die Heleen, die Afie en Europe

Ontroert door hare min ?

Dit is zoo best, myns oordeels, in te schikken. Maar het zelve Genootschap volgt niet alleen ook het voorbeeld van Pels in de plaats, die hier verhandelt wort, maar doet ook by wylen het tegendeel. Want gelyk men in dezelve Ifigenie geschreven vint,

Ten zy een dogters bloet uit Helenaas geslacht:

en,

Gebogen, Helena aan Menelaus weêr

Gelevert.

ook,

Een andre Ifigenie uit Helena gesproten :

zoo staat ook in Andromache.

Al koste 't meerder bloet dan oit Helenes schaken.

En aan dit gebruik der Nederlantsche uitspraak hout zich Vollenhove in zyn Gezangen:

Van Paulaas, van Helenen

Bezocht, bezien, begroet.

en in zyne Bruiloftdichten,

Godt zelf vereert u dees Helene.

Voor hem ook lang te vore Reinier Anflo in zyn ongedrukt gedicht, *de Pest van Napels:*

Verkeert Penelope zoo haast in een Helene ?

Welk gedicht nevens de andere Werken van dezen zinnelyken Digter wy eerlang zullen ontfangen van de nyvere en letterlievende hant des heeren Joan de Haes, wien Nederland onlangs te danken had voor de Verdediging der Dichtkunst, geschreven door den Ridder Sidnei, en door zyn E. in onze sprake gelukkig overgebragt. Maar deze brave geesten (gelyk ik eindelyk bevinde) hadden zelfs den Prins der Dichteren tot voorganger, die op den troudagh van Helene Dankers zich dus liet hooren:

Een zediger Helene is wederom geboren.

en Konstantyn Huigenst,

Voor sint Helena? ja, zoo't Godt en onweér wil.

Van de voorgangen dan dezer voorgangeren lichtvaerdiglyk af te wyken, heeft my altydt gevaarlyk, of vermetelyk geschenen.

Pag. 13. Vs. 29. DAT PROGNE WERDE
TOTEEN VOGEL, EN KRYG' VEEREN;
OF DAT MEN KADMUS ZIE ZICH IN EEN
SLANG VERKEEREN]

Hier van verwachtte men wederom veel billyker voorbeelden van onzen tydt, om niet al te oneenparigh, als de Roomsche paardenrenners van het eene paart op het ander, of volgens ons spreekwoord, van den os op den ezel te springen.

Vs. 31. AL, WAT VERTOOND WORDT OP
DIE WYZE EN IN DIEN SCHYN,
ZAL ONGELOOFFELYK EN WALGLYK
BY MY ZYN] Waar blyvenwe dan met al die vliegwerken, en gedrogtelyke herffenbeelden, die men om het zotte en van oordeel beroofde volk te behagen, als zelfstandige hoedanigheden,

† In zyn gedicht, genaamt *Hofwyk*.

den , sedert eenige jaren ten tooneele heeft gevoert ?

Pag. 14. Vs. 2. DEEL DAT IN MEERDER NOCH IN MINDER DAN IN VYVEN] Hier in de les , en niet het voorbeeld van den schryver na te volgen.

Vs. 3. DAT HET VAAK WERDE OPGEHAALT] Dit woort *opgehaalt* is hier al te dubbelduidigh. Zoo haalt de Schout de lasterschriften op , om ze uit het geheugen en 't gebruik der menschen wech te nemen. 'T is dan , myns eragdens , niet wel uitgedrukt , 't geen we in 't Latyn hebben ,

Quae posci vult et spectata reponi.

Dat graeg gespeelt wort , en weêrom gespeelt wil worden.

Vs. 8. IS 'ER EEN , VOOR 'T ALLERMINST' TE VEEL] Wie ziet niet dat dit *voor 't allerminst* alhier eene onbesloopen en wanschikelyke stop is ? want als men naar deze Keurwet noodzakelyk den vierden , en welgevoegzaamheits halven ook den derden spreker wech

C 5

ZOU

zou moeten weren, wat zal men dan anders als laffe en half uit krankzinnigheid of mymering herkomende Alleenspraken, of Tweekouingen, die naeulyx eenige doorluchtige verhandeling behelzen kunnen, te voorschyn brengen? En waar zal dan eenigh voorbeeld van een onwraakbaar Tooneelspel onzes tydts kunnen gegeven worden? ten zy misschien van den eenigen Josef in Egipten: zynde dit een Kunststuk van zoo volmaakt een hant dat ze alle hare nastreveren den Palm en lofkrans van volkomenheit, en de hoop van navolging onttrokken heeft; en die veel licht in hare verdere stukken de eenigste is, die met welvoegzaamheit hier naast aan heeft kunnen komen. En echter hoe groot een verlies harer allerheerlykste werken zoudenwe ontwaar worden, indien men zich naar den prang dezer Keurwet te richten had? zoo dat we hier aan zien, hoe spooreloos het is, zich zoo naauw aan de goedvinding, of voorgang der ouden te willen verbinden. 't Magh by hen t'eeniger tydt voor een welgevoegzaamheit zyn
aan-

aangezien geweest, dogh die in 't minste geen reden is, om ons in den schik van eenige heerlyke en stanthafstige werken zoo stip te bepalen. Niet dat ik het Toneel van eenen overtolligen toevloedt van sprekers gepropt wil zien (want uit veel sprekers komt somtydts eenige verwarring, en wanschikkelyke vermengeling hervor) of dat ik zoude agten, dat het der handeling eenige grootagtbaarheid of heerlykheit by kan zetten, als men 'er eenen geheelen beiaert van *Hof* en *Stadt* doet samenvloeien, en op eene overnatuurlyke wys in 't einde lyken op lyken hoopt: maar dat ik agte dat hier in ook zekere gematigheit te beoogen en te treffen is; en stiptelyk genomen, dat het de woorden van den Latynschen Dichtkunstenaar zoo niet medebrenge, als men 't hier voorstelt.

Nec quarta loqui persona laboret,

zegt hy: dat men zeer wel zoo kan nemen, als of hy zeide: *Laat de vierde personaadje zich niet te zeer beynnen, of groote weere doen, om spre-*

sprekende in het spel te komen. Komt het zoo dat het de reden vereischt, ik sta't u toe; maar neem'er niet veel moeite om, om haar met kragt in het spel te willen brengen enz. Dus, zeg ik, zou men gevoegelyk zyne woorden nemen, en verklaren kunnen. Ver vandaar dan, dat men hier uit, voor 't allerminst, en zoo men agten zou met goetd regt, nogh een voorgaande te veel te zyn, zou besluiten mogen.

Pag. 14. Vs. 14. 'T ZYZE EEN' SPEELER
ZELF VERBEELDDE]

Wat willen deze woorden zeggen? Het blyft my duister, zoo om de dubbelduidigheid der zelve, als om het oogwit daarze op doelen. Want wort hier gezegt, dat de Rey den Speler, of dat de speler (*nominandi casu*) den Rey (*accusandi instexione*) verbeeldde? Indien het eerste, gelyk waarschynlykst uit de zamenzetting der reden schynt te vloeien, zoo vraagh ik wederom (hou het myne bottigheid ten goede) wat dit te zeggen is, en hoe dit te werk ging. Indien het laatste
(want

(want deze dubbelzinnigheid spruit uit het woordeken *ze* , dat of voor *baar* of voor *zy* verstaan moet worden) hoe anders als dat de speler den Rey verbeelden of uitvoeren moet? of om Duitsch te spreken , hoe heeft ze anders dan door spelers uitgevoerd kunnen worden? zoodat ik niet anders kan zien, of deze woorden zyn een louter inwerpsel, buiten de Latynsche leiding, enkelyk om het rym te vinden, zonder echter te letten, wat verwarring men hier door in den zin veroorzaakt, niet gedachtig, zoo 't schynt, aan de eigenschap, die de heer van Zuilichem een algemeen poëet toeschryft:

* *En daar hem staat te kiezen*

Van rym of reden een; 't laatst zal hy liefst verliezen.

VS. 22. EEN DICHTER MOGT HIEROM
GEEN ANDRE REY BEGEEREN]

Hier beginnenwe, eenige bladen lang, vervolgens niet de wysheit van Horatius, maar van onzen dichter te hooren; 't geen lyde-
lyk

* In de Zedeprinten.

lyk is, voor zoo veel ze op de stoffen en toepasselykheit van onze tyden valt : maar voor zoo veel ze zich over de gewoonte der Grieken en Romeinen zoo breetweidende uitstrekt, moet ze niet anders dan voor een historialsche vertelling opgenomen worden. En of die hier al recht ter snede of te pas komt, willenwe 't oordeel van den lezer bevolen laten.

Pag. 15. Vs. 8. NU BY ONS EENE ONBEKENDE ZAAK.]

Omdat men nagelaten heeft het gebruik der Reyen by Vondel, door Zang en Tegenzang, en verdere verdubbeling, zoo heerlyk en kragtig ingevoert, in agt te nemen.

Vs. 17. GELYKLYK T'ZAAMEN SPEELDEN, TE ZAAMEN ZONGEN]

Onze Dichtkunstenaar voert hier de Rey in, als of haar bedryf enkelyk in gezang en snarenspeel bestondt : 't welk zoo zynde, kan ik niet zien, hoe Horatius haar dusdanige eigenschap kan toeschryven,

Ille bonis faveat, et concilietur amicis &c.

Den

*Den vroomen bare gunst, den vrienden hulp
en raad*

Tereiken enz.

Want hoe kan men dit in eene samenizing van tien, twintig, vyftig, en meerder stemmen, zynen toehoorderen voordragen of inboezemen? dewylwe weten, dat alle verftaanlyke bevatfaamheit verfmelt, en verdwynt in den algemeenen galm van zoo veel stemmen, en dat het niet anders, dan een algemeen gebulk en geloei is, dat 'er gehoord wert. Ten zy men zegge, dat het onderwys in de verhandeling, of inhoud, van de Rey bestont, die dan wel gezien wierdt op 't papier, maar in dusdanige Toneelverbeelding geenszins te pas quam.

VS. 30. WAAR AAN MEN ARBEID SPAARDE, NOCH KUNST, NOCH KOSTEN]

De *negative* * dient voor te gaan, ten minsten voor het werkwoordt, of de reden valt wrang en onsmakelyk.

Pag.

* Hy wil zeggen dat *geen* of *niet* moft gestelt zyn voor *noch*. *Waar aan men geen' arbeit spaarde, noch kunst.*

Pag. 19. Vs. 19. DATGE OOK IN TREUR-
STOF MENGT EEN GEK IS ONGERAADEN]

Voorzeker ja : want het voornaam oogwit van den dichter is, het gemoedt en den harts-
togt te bewegen; en door zodanige beweeg-
lykheit, byzonder in Treurstof, tot de be-
spiegeling van's werrelts ydelheden, om de-
zelve te verzaken, aangevoert te worden: en
wanneer men hier een gek onder vermengt,
ja ook als by beurtwisseling nu den Treurspe-
ler, en dan den Gek, op het toneel laat ko-
men, doet men niet anders als dat men't ge-
moedt tot alle ongestadigheid beweegt, en
lichtvaardiglyk genoeg nu wil doen lachen,
nu doen schreien, zonder verder eenigen in-
druk te laten, die tot overweging der beoog-
de vruchten dient. Dogh of deze vermen-
ging in een Toneelspel geschiedt, of in den
loop van iemants geheele leven, en uit de ge-
meenwording zyner schriften wort gekent;
't zelve agt ik genoegsaam voor even veel,
en als op eene hoogte te zeilen. Zeker die
heer.

heerlyke en hoogdravende Treurspelen van dien alzins deftigen Vondel zouden my noit zoo veel hebben behaagt, ja genoegzaam walschelyk geworden zyn, indien 'er nu en dan eenige van anderen zwier hadden onder geloo- pen. Heerlyk is 't altydt. zich zelve, 't zy in styl, verhandeling, of loffelyke hoedanig- heit gelyk te zyn.

Pag. 20 Vs. 1. LET VOORDERS ALSGE EEN GOD enz.] Hier komenwe wederom tot den richtdraat van den Roomschen dich- ter; dogh met eenige breeder uitweiding, die de stoffe geen wanstal, noch ongevallig- heit byzet.

Vs. 17. IN MYNEN SCHERTSER WIL IK OOK ALLEEN NIET LYEN GEMEENE STRAATTAAL] My zou hier wel lusten te verstaan, wat dit, *alleen niet* hier te zeggen is. In het Latynsche *non tantum*: zoo moet 'er noodzakelyk op volgen, *verum etiam* [*maar ook*]; en dit is in de pen geble- ven. Indien iet anders, 'k wensche dat men 't my ontleede, vermits de dofheit myns be-
D
grips,

grips, zonder zulk bericht, tot daar toe niet
flygen kan.

Pag. 21. Vs. 14. 'T BOERSCH, EN NIET
[HET VUIL, MOET BEM BETAMEN]
Minst van allen is den boeren, en eenvoudi-
ge lantlieden eigen vuil te spreken. Hier op
verstaat men zich in de Steden best; daar
men, indien men 't in een uitgiesel van woor-
den niet genoeg magtigh is, met het vertoo-
fen van allerlei posturen van ontuchtigheid
den aanschouweren weet volop te geven.
Dogh genoeg hier van. Op Rome, dat is
het hoofd der groote Steden, past het Juve-
naal * toe:

*Rara est adeo concordia formae
Atque pudicitiae, sanctos licet horrida mores
Tradiderit domus.*

en 't geen alhier uit Horatius ontleent wordt,
dat past hy den Faunen, zyne krielevelle en
geile

* In het X. Berispdicht dus door het Konstgenootschap
vertaalt:

Zoo zelden ziet men schoonte en eerbaarheid gepaart,
Al zyge ernsthaftig opgetogen, kuisch van aart,
En zeden:

geile Boschgoden, dat is den bootmakers in zyn toneelspel, en niet den boeren toe.

Pag. 24. Vs. 31. ALWAAR 'T] Veel te dubbelzinning. Want het betekent *fit licet*, of *ubinam*, gelyk dit laatste waarschylykft is; dogh moet met te grootente ruggetredt, op het einde der reden, uit de samenvoeging gehaalt worden, byzonder wanneer ze zig met dezen laatsten regel samen bint,

Zoo schandlyk neerwaarts daalde, als lofelyk opwaarts klom.

Pag. 25. Vs. 23. MAAR U, O HAARLEM, KOMT DIE ONVERGANKLYKE EER, DIE TYDT] Een gansch onbevallige herhaling van het woordje *die*, byzonder daar het in tweederleie beteekenis moet genomen worden; veel beter, myns oordeels,

*Deeze onverganklyke eer,
Welk tydt, ondankbaarheid enz.*

Pag. 27. Vs. 7. DAAR DE BOEREN
NU TER TYDT
ZICH HIER IN 'T LANT NOG STERK
IN OEFFENEN OM STRYDT]

't Gaat zoo verre niet. Want ik meen, dat hun het meerendeel dezer namen zoo vreemt voor zou komen, als of zy Arabifch, of Hebreufch hoorden fpreken : maar 't geeft onderwyl een zonderling fieraadt aan het werk van onzen dichter, dat het blyke dat hy in zoo ongemeene ftoffe zoo wel bedreven zy.

Vs. 22. HEM VOLGDEN KOORENHART]

't Valt bedenkelyk of Koornhart Spiegel, of wel Spiegel Koornhart hebbe gevolgt, gemerkt zy tydtgenooten zyn geweest; en, zo ik niet en miffe, Koornhart d'oudfte in jaaren. 'k Weet ook niet, of men dit Amfterdam hebbe toe te fchryven, gemerkt Koornhart min aldaar dan elders zyn leven gefleuten heb.

PLEMP] Dat die iets in rym hebbe gedaan, is my onbekent, hoewel het daarom wel niet kan laaten waar te wezen. Edogh meen ik wel verftaan te hebben; dat de uitvinding eeniger Kunstwoorden in de Geneeskunft op een kragtige en roemwaardige wyze
uit-

uitgedrukt , zyn vernuft , en doordringend oordeel toegeschreven word. †

VS. MET KAMPHUIZEN] Dees niet t'Amsterdam , maar te Gorkum geboren , heeft al vroeg in zyn jeugt de Dichtkunst gecoëffent , en met opgaanden eerenklank ter hoogere verhevenheit helpen opbeuren : edogh alle zyne eerstelingen sedert ten viere gedoemt , en overgegeven : niet omdat ze de kracht der Kunst , naar d'uiteerste poging dier tyden , niet genoeg of te kort deden ; maar omdatze de stoffe met de oeffening zyner manbare jaren , en ernsthaftiger indruk zyns gemoedts , niet evenaarden , welke hy namaals meest in ballingschap , buiten zyn vaderlant , heeft doen uitblinken.

Pag. 29. 32. AAN 'T VERMAAREN VAN
ONS VADERLANT] *Vermaren* voor ver-
D 3 maart

† Hy spreekt , gis ik , van Kornelis Gifelbert Plemp. Daar zyn eenige Latynsche Gedichten van hem , Maar hy schynt hier aangeroot te worden , om dat hy in den jare 1637. een Nederduitsche Spelkunst heeft uitgegeven. Ten zy de Dichter het oog hebbe op Vop. Fortunatus , van wien de Overzetting is van Kabrools Ontleding des men'schelyken lichaams.

maart maken; ik weet niet of al met rechts, of met grondts genoegh, en of niet tegen d'eigentlykheit' der zaak aangebogen. *Vermaant* is, daar al veel spraakmaar van gehouden is, of wel van gehouden wort. Maar daar men die van wil doen houden, kan wel het voorstel plaats grypen. Dogh d'uitkomst staat van iet anders, dan van ons zelfs af te wachten.

Pag. 31. Vs. 32. OMDAT ZY NERGENS OP UIT WAREN] Dit hort veel te schor en hart, en buiten rym gevonden werdende, zou in't minste geen leiding laten tot eenige maat of rymverbintenis. Veel beter, en met gevoegsamem meeklank op yder woort:

Om dat zyn erregens op uit was, te weten d'outheit.

Pag. 32. Vs. 22. 'T GEEN ONGELOOFFLYK IS] De Medea van † Jan Vos, en diergelyke proptjes.

Dus

† De afkeer van Jan Vos blykt klaarder uit Oudaans Leven, door ons onlangs der werrelt medegedeelt.

Dus veel is het dat my voor tegenwoordigh heeft goed gedacht in overweging te nemen. Eenige aanmerking ontrent de spelling, het invoegen of nalaten van eenige letteren, inzonderheit de N, en daar uit herkomende eenige al te nauwe verbintenis aan eenige regelen der Spelkunst; als by voorbeeld dat men zegge *zynen zoonen* † in het meervout, *dativo casu*, (in den derden naamval,) en niet volgens onze gewoonte van zachtere leiding, *zyne zoonen*; heeft my voor als nogh niet dienstig gedacht hier verder aan te roeren: als omdat het eigentlyk tot deze Verhandeling niet behoort.

Ik eindige dan met betuiging dat ik het vorige met geen ander oogwit heb ter neder gestelt, als dat ik waarlyk zoo gevoele, dat het de reden dus allernaast komt: en dat ik hier door zou betoonen, Uw E. die my des verzocht heeft, en alle anderen, by wie de
na-

† Zie het titelbladt van Horatius Dichtkunst.

nafpeuring dezer Kunst in agting is , in
dienstgebiedenisse te zyn ,

Waarde en geachte Vriend ,

Uw dienstbereide en genegen vriend

In Rotterdam den
13. September
1681.

JOACHIM OUDAAN.

Rogers
45